

UDC 373.2(458)

Przemysław Ziółkowski,
Dyrektor Instytutu Nauk Społecznych, docent
(Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, Polska)
pz@byd.pl

SYSTEM EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ W POLSCE ORAZ WYBRANYCH KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

Unia Europejska (UE) od wielu lat upowszechnia idee rozwijania opieki o charakterze instytucjonalnej oraz wczesnej edukacji dla dzieci poniżej obowiązkowego wieku szkolnego. Znajduje to m.in. odzwierciedlenie w licznych konkursach w ramach których można uzyskać dofinansowanie na tworzenie czy unowocześnianie już istniejących placówek przedszkolnych.

Przedszkole to pierwszy, jednakże nie zawsze nieobowiązkowy etap edukacji we wszystkich krajach Unii Europejskiej. Stanowi ono miejsce, w którym sprawowana jest opieka nad dziećmi od urodzenia do czasu pójścia do szkoły podstawowej.

W Europie wyróżnia się dwa podstawowe modele organizacyjne edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem. Pierwszy opiera się na jednolitej strukturze dla wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym (od 0 do 5 / 6 lat), a drugi wskazuje dwa odrębne typy instytucji przeznaczony dla dzieci: w wieku od 0 do 3 lat oraz w wieku od 3 do 6 lat.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie schematów organizacyjnych edukacji przedszkolnej w Polsce oraz innych – wybranych krajach należących do Unii Europejskiej, przez pryzmat polityk oświatowych oraz poziomu jakości edukacyjnej.

Słowa kluczowe: edukacja przedszkolna, pedagogika porównawcza, edukacja w UE.

Zarys historyczny wychowania przedszkolnego

Wiek przedszkolny to bardzo ważny okres w rozwoju dziecka. Na tym etapie następuje kształtowanie się wielu sfer osobowości małego człowieka. Do wychowania przedszkolnego zaczęto przywiązywać wagę już ponad 200 lat temu, kiedy powstały pierwsze placówki tego typu. Od tego czasu trwa ich nieustanny rozwój.

Pierwszą instytucjonalną placówką dla dzieci poprzedzającą naukę w szkole była ochronka, założona w 1769 roku przez Jana Oberlina. Jak sama nazwa wskazuje miała ona chronić dzieci przed niebezpieczeństwem podczas nieobecności ich matek.

Dało to początek wychowaniu przedszkolnemu w Europie. W latach 1800-1830 powstały pierwsze ochronki w Niemczech, w Anglii (1816), we Włoszech (1827). Z kolei we Francji w I połowie XIX w. gwałtowny rozwój ochronek ograniczający się jedynie do dozoru dzieci spowodował wydanie w 1837 r. przepisów regulujących ich działalność. Zalecono w nich prowadzenie nauki czytania, pisania, rachowania oraz nauczanie religii, śpiewu, szycia i prac ręcznych (Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku, t. 4., 1021).

W Anglii rozwój placówek przedszkolnych zainaugurowało otwarcie przez Roberta Owena w 1816 roku przedszkola dla dzieci od 2 do 5 lat. Rozwój angielskiego przedszkola łączy się ponadto z wprowadzeniem przez Samuela Wilderspina w 1820 r. tzw. szkółek dla małych dzieci (infant schools). Zastosowany przez niego sposób pracy w placówkach pozwalał na naukę dużej liczby dzieci od siebie wzajemnie (Ibidem).

W Polsce prekursorem wychowania przedszkolnego był T. Nowosielski, który uważał, że ochronka nie ma być szkołą, ale "domem wychowania". Pierwsza polska ochronka powstała w latach 30-tych XIX wieku z inicjatywy z inicjatywy Warszawskiego Towarzystwa Dobroczynności (1838). W 1870 roku w Królestwie Polskich funkcjonowały już 32 ochronki. W okresie poprzedzającym odzyskanie przez Polskę niepodległości zaczęły rozwijać się inne formy opieki przedszkolnej. Najszybszy wzrost przedszkoli w Polsce nastąpił po zakończeniu II wojny światowej (Ibidem, s. 1023).

W 1945 roku na Ogólnopolskim Zjeździe Oświatowym wysunięto postulat w sprawie obowiązkowego wychowania przedszkolnego w co najmniej dwuletnich (dla 5 i 6-latków) przedszkolach. Ich celem było stworzenie warunków do wszechstronnego rozwoju dzieci, przysposobienia do życia społecznego oraz do wykonywania obowiązku szkolnego. W tych czasach wyraźna była tendencja do centralizacji w zarządzaniu przedszkolami. Rozwój edukacji ma charakter działalności ujęty w jednolity system związany z przemianami ustrojowymi państwa. W latach sześćdziesiątych zlikwidowano sieć przedszkoli prowadzonych przez zrzeszenia katolików "Caritas", jednocześnie rozszerzając sieć przedszkoli. Od 1958 roku zaczęły powstawać ogniska przedszkole oraz przedszkola przy szkołach podstawowych.

Ustawa o rozwoju oświaty i wychowania z 1961 roku ustaliła cele wychowania przedszkolnego.

Od 1977 roku zaczęto upowszechniać wychowanie przedszkolne obejmujące dzieci sześciolatnie. Stało się to możliwe dzięki funkcjonowaniu przedszkoli całodziennych, 18 godzinnych ognisk wychowawczych i 30 godzinnych oddziałów przedszkolnych.

Pod wpływem zmian programowych, społeczno-politycznych w roku 1982 nastąpiła ostateczna likwidacja ognisk przedszkolnych. W skutek trudności ekonomicznych zaczęto w roku 1989 zamykać placówki

przedszkolne. Warto także podkreślić fakt, iż w 1999 roku opublikowano Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w szkołach, która wyznaczała kierunki zmian w zakresie: treści, form aktywności, metod, środków nauczania i wychowania. Kolejne lata w rozwoju edukacji przedszkolnej związane są z reformą oświaty. W roku 2004 wprowadzono obowiązek rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci sześciolletnich. Nową podstawę programową opublikowano w 2008 roku. Ministerstwo Oświaty i Wychowania wydało rozporządzenie w sprawie rodzajów innych form wychowania przedszkolnego, warunków tworzenia i organizowania tych form oraz sposobu ich działania. Lata 2009-2012 to czas realizacji założeń kolejnej reformy systemu edukacji, której główne założenia, to: obniżenie wieku szkolnego, reforma programowa, pomoc rodzinom migrującym, nauka w klasach I-III poprzez: zabawę, ciągłość oddziaływań, tworzenie różnorodnych form alternatywnych wychowania przedszkolnego, zwłaszcza na terenach wiejskich.

Od kilkunastu lat wczesna edukacja i opieka nad najmłodszymi jest jednym z priorytetów Unii Europejskiej. Raport Eurydice z 2014 roku przedstawia kluczowe dane dotyczące wczesnej edukacji i opieki w Europie. Prezentuje postępy poszczególnych krajów UE w osiągnięciu wspólnych celów w tej dziedzinie oraz przedstawia szczegółowo warunki, organizację, proces dydaktyczny, a także sytuację kadry opiekuńczej i dydaktycznej w europejskich żłobkach i przedszkolach. Każdy z krajów UE sam kształtuje swoją politykę edukacyjną, jednak UE wspiera je w tym zadaniu, określając wspólne cele i upowszechniając dobre wzorce.

System edukacji przedszkolnej

W przedszkolu umożliwia dziecku na większą skalę zobaczyć, iż każdy człowiek jest inny, ludzie mówią różne rzeczy, a także zachowują się w różny sposób. Takowe sytuacje, wskazujące na odmiennosć tego, co dziecko wie, a co wiedzą inne osoby stanowią silny motor rozwoju (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 65). Dotyczy to zarówno rozwoju poznawczego, jak i społecznego bądź emocjonalnego. Dzięki temu dziecko zaczyna stawiać wiele pytań, eksperymentuje, szuka, przeprowadza konsultacje z rówieśnikami, rodzicami, czy też innymi dorosłymi. Ponadto doskonalą swoje umiejętności radzenia sobie z różnego rodzaju emocjami, oczekiwania w kolejce na swoją wypowiedź, godzenia się z odmiennosćią poglądów, a także ustalania różnych punktów widzenia.

Przedszkole jest placówką, która daje dziecku wiele okazji do uzyskania świadomości sprawstwa. Świadomość sprawstwa ma podłoże w realistycznej samoocenie, wysokim poczuciu własnej wartości oraz odwagi podczas poznawania świata, a także samodzielności, czy też wytrwałości w określonym działaniu, w razie pojawienia się wszelkiego rodzaju utrudnień. Ponadto w placówce tej zapewnia się dziecku różne formy zabawy, dzięki której dziecko pozyskuje istotne umiejętności. Poprzez zabawę dziecko zaspokaja swoje pragnienia, uczy się rozróżniać rzeczywistość od wyobraźni, doskonali myślenie abstrakcyjne, zapoznaje się oraz doskonali różnego rodzaju sytuacje społeczne, dostosowuje się do obowiązujących reguł, uczy się wykonywać zaplanowanych wcześniej rozmaitych form aktywności. Dziecko nabywa zdolność do podejmowania wyzwań powiązanych z edukacją szkolną, która jest odmiennie zorganizowana i wymaga od dziecka sprawnego korzystania z pozyskanych przez niego kompetencji, jakie są doskonalone przez zabawę.

Pojęcie wczesnej edukacji i opieki należy rozumieć jako opiekę nad dziećmi od urodzenia do szkoły podstawowej, która to została uregulowana w przepisach prawa na płaszczyźnie krajowej, a więc odpowiada określonym zasadom oraz minimalnym wymogom i może być poddawana procedurom akredytacji. Obejmuje ona zarówno sektor publiczny, prywatny oraz wolontariat, jak również usługi zinstytucjonalizowane i świadczone w domu.

Wyróżniamy dwa główne zagadnienia wczesnej edukacji i opieki, a więc dostęp i jakość. Zapewnianie dostępu wszystkim dzieciom bez zapewniania jakości może przynosić inne od zamierzonych korzyści. Podobnie zapewnianie odpowiedniej jakości bez zapewniania odpowiedniej ilości miejsc w sytuacji, gdy głównym celem jest zapewnianie sprawiedliwych oraz skutecznych systemów edukacji może nie stanowić akceptowalnego rozwiązania (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 65).

Pedagogika przedszkolna obejmuje swym zasięgiem problematykę zbiorowego wychowywania dzieci we właściwie przystosowanych do tego placówkach przedszkolnych, które to funkcjonują w różnego rodzaju środowiskach społecznych (Por. M. Kwiatkowska, Z. Topińska, 1978, s. 45-48).

Pedagogika przedszkolna bazuje głównie na pojęciu "wychowania", którym jest działalność organizowana w sposób świadomy. Jej celem jest wykreowanie u dziecka zamierzonych zmian w osobowości, obejmujących dwie strony: poznawczo-instrumentalną i emocjonalno-motywacyjną. Strona poznawczo-instrumentalna ma ścisły związek z rozpoznawaniem świata rzeczywistego oraz zdolności oddziaływania na niego. Z kolei strona emocjonalno-motywacyjna wyraża się w kształtowaniu stosunków zachodzących pomiędzy człowiekiem a światem i innymi osobami, a także jego przekonania, postaw, celu życiowego, czy też hierarchii wartości (Okoń, 1998, s. 444). Uwzględnia ona wpływ przedszkola oraz wpływy naturalne rodziny, rówieśników, książek itp. na rozwój dziecka, tym samym przygotowuje dziecko do życia w danym środowisku (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 69). Proces wychowania dziecka stanowi bowiem rozeznanie wpływów mających pozytywne i negatywne efekty pracy danej placówki przedszkolnej (Por. M. Kwiatkowska, Z. Topińska, 1978, s. 50).

W Europie wyróżniamy dwa zasadnicze modele organizacyjne edukacji przedszkolnej i opieki nad małym dzieckiem. Pierwszy z nich bazuje na jednolitej strukturze dla wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym (0-5 / 6

lat). Nauczyciele wychowania przedszkolnego posiadają jednakowe kwalifikacje i otrzymują podobne wynagrodzenie. Model ten występuje głównie w Finlandii, Islandii, na Łotwie, w Norwegii, Słowenii i w Szwecji. Z kolei drugi model określa dwa odrębne typy instytucji. Jeden z nich skierowany jest dla w wieku od 0 do 3 lat, zaś drugi – dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Każdy z nich jest różny z uwagi na kwalifikację kadr, wymagania odnoszące się do jakości kształcenia / opieki, jak również sposobu finansowania. Model ten jest najczęściej stosowany w państwach europejskich, w tym też w Polsce. Można również wskazać na kilka krajów, w których występują jednocześnie wcześniej wymienione modele. Do takich państw zaliczamy: Cypr, Danię, Grecję, Litwę i Hiszpanię. Z kolei Zjednoczone Królestwo jest aktualnie na etapie wprowadzania jednolitych instytucji działających na podstawie pierwszego modelu.

Do najważniejszych czynników zapewniających wysoką jakość edukacji i opieki przedszkolnej w krajach europejskich zaliczamy: właściwą liczbę nauczycieli / opiekunów, w stosunku do liczby dzieci, wysoki poziom kwalifikacji kadr oraz zaangażowanie rodziców w sferę działalności placówki. Ponadto edukacja przedszkolna najczęściej finansowana jest ze środków pochodzących od samorządów lokalnych, z opłat ponoszonych przez rodziców oraz ze środków pochodzących z budżetu państwa. Nie mniej jednak udział pozyskiwanych funduszy z tego tytułu jest różny w poszczególnych krajach. Są takie kraje europejskie, które zapewniają dzieciom powszechne prawo do edukacji przedszkolnej i opieki. Zaliczamy do nich: Danię, Finlandię, Szwecję, Hiszpanię i Słowenię. Jednakże większość z nich nie posiada wystarczającej ilości miejsc dla dzieci w przedszkolach i placówkach opiekuńczych (Ibidem).

Kształcenie przedszkolne w Polsce pełni wobec dziecka wiele funkcji. Przede wszystkim wyróżniamy funkcje: wspomaganie rozwoju dziecka, zapewnienia opieki, wychowania i uczenia się w atmosferze akceptacji i bezpieczeństwa oraz doradztwa i wspierania działań rodziny o charakterze wychowawczym wobec dziecka (Ibidem, s. 66).

Funkcja wspomagająca rozwój dziecka traktowana jest jako kreowanie przez pedagoga sytuacji korzystnych na wyzwalanie i doskonalenia rozmaitych form aktywności dzieci, a więc ruchowej, umysłowej, technicznej czy też estetycznej. Ponadto pedagog zapewnia warunki zarówno dla inicjatywy, jak i własnego doświadczenia, przekazuje dzieciom w odpowiedni sposób wiadomości oraz umiejętności, doskonali ich nawyki, uczy zachowywać się i postępować w sposób odpowiedni do danej sytuacji. Wszystko to ma prowadzić do harmonijnego rozwijania się dziecka. Przejawem tej funkcji jest także zapobieganie występowania nieprawidłowości w rozwoju dzieci. Stanowi ona bowiem szeroko rozumianą profilaktykę, ochronę dzieci przed występowaniem zagrożeń zarówno fizycznych, jak i psychicznych, czy też zwracanie uwagi na ich właściwy rozwój, bezpieczeństwo oraz zdrowie (Ibidem). Wspomaganie rozwoju ma także wyraz w wyrównywaniu zaistniałych opóźnień w rozwoju dziecka, usuwaniem bądź zmniejszaniem pewnych wad z zakresu rozwoju psychofizycznego. Odnosi się to bowiem do dzieci o opóźnionym bądź nieharmonijnym przebiegu rozwoju określonych sfer (Por. S. Guz, 1991, s. 133-134).

Drugą, a zarazem najważniejszą funkcją jest zapewnienie dziecku opieki, wychowania i uczenia się w atmosferze akceptacji i bezpieczeństwa. Działalność przedszkola obejmuje swym zasięgiem opiekę zdrowotną, opiekę nad bezpieczeństwem i przygotowaniem do edukacji szkolnej, a także udzielaniem pomocy rodzicom pracującym w zapewnieniu ich dzieciom opieki o charakterze wychowawczym. Takowa działalność winna być rozumiana jako czynności mające wyraz w stosunkach zachodzących między nauczycielem i dziećmi, a tym samym odnoszące się do wszelkiego rodzaju sytuacji ściśle związanych z ich trybem życia, formami zabawy oraz zajęciami. Działalność o charakterze opiekuńczym kreuje u dzieci świadomość bezpieczeństwa, która to ma zasadniczy wpływ na rezultaty ich wychowania oraz kształcenia. Ponadto uwzględnia ona wszechstronny rozwój dziecka, czy też właściwe przygotowanie do edukacji szkolnej. Z kolei działalność o charakterze dydaktycznym wyraża się w procesie kierowania nauką dzieci w różnego rodzaju sytuacjach bądź okolicznościach, biorąc pod uwagę przygotowanie dzieci do ich dalszej edukacji w szkole (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 67). Praktyka wskazuje na integralne powiązanie omawianych działalności, co przejawia się w różnorodnych formach pracy z dziećmi, a więc w zabawie, zajęciach, pracach użytecznych, kontaktach okolicznościowych bądź czynnościach samoobsługowych. Formy te kreują sytuacje powodujące połączenie opieki nad dzieckiem z wychowywaniem oraz nauczaniem (Por. K. Lubomirska, 1997, s. 136-137). Dzieje się tak, gdyż zarówno postawa opiekuńcza pedagoga, jak również gotowość udzielania pomocy skutkuje wytworzeniem u dziecka poczucia bezpieczeństwa, a także ma istotne znaczenie na jego pozytywne samopoczucie. Ponadto kreuje atmosferę umożliwiającą na rozwój aktywności dziecka oraz chęci jego działalności i podejmowania różnego rodzaju wysiłków (Por. M. Kwiatkowska, Z. Topińska, 1978, s. 24).

Trzecią istotną funkcją wychowania przedszkolnego stanowi doradztwo i wspieranie działań wychowawczych rodziny względem dziecka. Wyraża się ona w udzielaniu pomocy rodzicom w zakresie spostrzegania szans rozwojowych dziecka, a także podejmowaniu na wczesnym etapie interwencji o charakterze specjalistycznym. Ponadto przejawia się ona w informowaniu rodziców dziecka o jego aktualnych postępach oraz w ustalaniu ukierunkowania i zakresu wykonywanych zadań w placówce przedszkolnej (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 67).

Rola państwa i samorządu w edukacji przedszkolnej

W Polsce polityka samorządowa w odniesieniu do organizowania edukacji przedszkolnej ma najczęściej następujące cele: pomoc rodzicom w wychowaniu i opiece nad dziećmi, edukacja umożliwiająca udzielenie pomocy rodzicom w ich aktywności na rynku pracy, edukacja dzieci szczególnie potrzebujących, np. z powodu niesprawności oraz edukacja dzieci i przygotowanie ich do edukacji szkolnej.

Opiekę przedszkolną finansuje się dotacji z UE, dotacji z budżetu państwa, opłat rodziców, a przede wszystkim z budżetów samorządów gminnych. Gminy nie uzyskują na to jakiegokolwiek subwencji, czy też dotacji z budżetu państwa. Od 1990 roku za utrzymanie opieki przedszkolnej ponosi odpowiedzialność samorząd. To właśnie gmina zobowiązana jest do zapewnienia odpowiedniej opieki przedszkolnej, stanowiąc tym samym jej zadania własne. Opieka przedszkolna finansowana jest z wykorzystaniem ogólnych dochodów gmin, w tym także dochodów własnych z tytułu lokalnych podatków i opłat oraz udziałów samorządów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Ponadto od 2004 roku przedszkola finansowane są również z dotacji z UE. Od chwili przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej przedszkola uzyskały dodatkowe źródło finansowania pochodzące początkowo z Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, z którego to można było realizować projekty budowy, przebudowy i modernizacji placówek przedszkolnych, zaś w latach 2007–2013 z Programu Operacyjnego Kapitału Ludzkiego, wspierającego tworzenie przedszkoli na obszarach i w środowiskach o niskim stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej, wsparcie istniejących przedszkoli oraz opracowywanie i realizowanie kampanii informacyjnych. Dodatkowo niektóre samorządy pozyskują różnego rodzaju dofinansowania na rozszerzanie edukacji przedszkolnej oraz rozbudowę infrastruktury z tytułu innych programów, które to finansowane są z funduszy europejskich, a tym samym niekojarzących się w sposób jednoznaczny ze wspieraniem takowej edukacji.

Przedszkola znajdują także źródło finansowania w opłatach uiszczanych przez rodziców. Zgodnie z ustawą o systemie oświaty od września 2011 roku zajęcia wynikające z podstawy programowej oraz wykraczające poza nią, muszą być ściśle rozgraniczone. Rodzice nie są zobowiązani do ponoszenia opłat w związku z realizacją podstawy programowej (Ibidem). Na podstawie art. 14 i art. 6 Ustawy o systemie oświaty z dnia 5 sierpnia 2010 r. gmina ma obowiązek zapewnienia bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w czasie przez siebie ustalonym, jednakże nie krótszym niż 5 godzin dziennie. Zatem gminy z początkiem roku szkolnego 2011 / 12 są obowiązane do określenia opłaty godzinowej za zajęcia, które wykraczają poza bezpłatny czas a także do precyzyjnego rozliczania czasu pobytu dziecka. Co oznacza, iż gminy mają prawo pobierać opłaty jedynie za czas faktycznie spędzony przez dziecko w placówce przedszkola. W praktyce spowodowało to w niektórych gminach wyodrębnienie pięciogodzinnego, bezpłatnego bloku zajęć, jak również dodatkowych godzin, za które rodzice muszą ponieść opłaty. Ich wysokość naliczana jest indywidualnie, w szczególności uzależniona jest ona od długości pobytu dziecka w placówce. Jednakże kwota ta, a także szczegółowe rozwiązania są uzależnione od decyzji wydanej przez radę gminy.

Przedszkola są również w mniejszej części finansowane z budżetu państwa. Zgodnie z art. 14. 1. *Ustawy o systemie oświaty* na dofinansowanie zadań w zakresie wychowania przedszkolnego gmina otrzymuje dotację celową pochodzącą budżetu państwa, która to może być wykorzystana wyłącznie na dofinansowanie wydatków bieżących związanych z realizacją tych zadań. Z kolei art. 14d. 3. *Ustawy o systemie oświaty* stanowi, iż wysokość dotacji dla danej gminy jest obliczana jako iloczyn kwoty rocznej oraz liczby dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego na obszarze danej gminy, ustalonej na podstawie danych systemu informacji oświatowej według stanu na dzień 30 września roku poprzedzającego rok udzielenia dotacji.

We Francji do edukacji przedszkolnej mają prawo dzieci w wieku 2-6 lat. Jest to system dosyć scentralizowany (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 251). Ministerstwo Edukacji (*Ministere de la Jeunesse, del'Education nationale et de la Recherche*) ma na celu ustalenie obowiązującego dla wszystkich placówek przedszkolnych programu nauczania. Ponadto zatrudnia oraz finansuje pedagogów przedszkoli, decyduje o godzinach działalności przedszkoli, a także ponosi odpowiedzialność za ewaluację. Gminy zobowiązane są określać wielkość oddziałów klasowych, a także finansować utrzymanie i naprawę budynków, koszty operacyjne, niezbędne wyposażenie sal oraz materiały pedagogiczne. Zajmują się zatrudnianiem i opłacaniem pracowników szkoły, którzy to nie są nauczycielami oraz pełnią istotną rolę w utrzymaniu szkolnych stołówek, czy też centrów zabaw, przeznaczonych dla dzieci po zakończeniu zajęć lekcyjnych. Co więcej, samorządy prowadzą również ponad 40 % ośrodków zabaw, w których to rodzice mają możliwość pozostawienia dziecka, gdy przedszkole jest nieczynne. Finansowanie ich w głównej mierze należy do gmin i departamentów (45 %), z kolei 25 % stanowią opłaty rodziców, a 14,5 % pokrywane są z funduszu rodzinnego (*Caisses d'Allocations Familiales*).

We Włoszech Ministerstwo Edukacji, Uniwersytetów i Nauki (*Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca*) ponosi odpowiedzialność za wczesną edukację. Z kolei samorządy mają obowiązek finansować swoje przedszkola, a także dostarczać budynków, utrzymywać je i wyposażać, opłacać personel niepedagogicznego zatrudniony w przedszkolach państwowych. Samorządy zarządzają swoimi przedszkolami – ustanawiają własne kryteria dostępności określonych usług, sposoby rekrutacji pedagogów, oraz ich

doskonalenia, jak również podejście pedagogiczne. Każde miasto we Włoszech ma inny system administrowania placówkami przedszkolnymi. Co więcej włoskie samorządy są partnerem społecznym. Sukcesy przedszkoli w północnych Włoszech związane są z silnymi lokalnymi społecznościami, które z uwagi na wspólne wartości kreują systemy wczesnej edukacji dzieci (Ibidem).

Z kolei w Szwecji Ministerstwo Edukacji i Nauki (*Utbildningsdepartementet*) ma obowiązek ustanawiać krajową politykę w odniesieniu do przedszkoli (chodzi o jego cele, wytyczne, ramy finansowania), z kolei Narodowa Agencja Edukacji (*Skolverket*) ponosi odpowiedzialność za ewaluację, zbieranie danych oraz nadzór sprawowany zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym. Większość gmin zobowiązana jest do zapewnienia odpowiedniej liczby miejsc w przedszkolach oraz centrach zabaw, jak również monitorowania ich jakości oraz zapewnienia odpowiednich zasobów.

Systemy oświatowe w wybranych państwach Unii Europejskiej

Edukacja przedszkolna od wielu lat stanowi przedmiot debaty w wielu krajach europejskich. Coraz bardziej podkreśla się tu jej rolę, którą stanowi stymulowanie rozwoju dziecka w różnych sferach, bądź wprowadzenia dziecka w szersze kręgi społeczne.

Bardzo często pojawiają się różnego rodzaju opinie o związkach zachodzących pomiędzy uczęszczaniem dziecka do placówki przedszkolnej a sukcesem, jaki osiągany jest w szkole bądź w życiu dorosłym. Ponadto postuluje się wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci na płaszczyźnie elementarnej. Jednym z głównych zadań ustanowionych przez Unię Europejską jest ustalenie wspólnych minimalnych standardów odnoszących się do placówek przedszkolnych.

Wczesna edukacja powinna stanowić jeden z najważniejszych celów inwestycji, obejmujących inwestycję zarówno edukacji jak i różnego rodzaju innowacji. Tym samym instytucje Unii Europejskiej powinny dbać o zwiększanie edukacji małego dziecka, umożliwiać każdemu dziecku korzystać z placówek przedszkolnych do czasu pójścia do szkoły.

Przyjmuje się, iż programy edukacji przedszkolnej muszą zapewnić jednakowy początek w przyszłe życie, jak również wyrównywać zachodzące różnice rozwojowe i społeczne, a także służyć integracji społecznej każdego z dzieci.

Wczesna opieka i edukacja ma istotne znaczenie dla polityki edukacyjnej cechującej kraje rozwinięte i niektóre kraje rozwijające się. Zapewnienie jednakowego dostępu do wysokiej jakości placówki przedszkolnej służy zaspokojeniu różnego rodzaju potrzeb, a w szczególności edukacyjnych i społecznych małych dzieci, a także ich rodzin. Do jednej z najistotniejszych tendencji w edukacji na skalę europejską stanowi wzrost liczby dzieci, które to korzystają z rozmaitych form edukacji przedszkolnej. Co więcej, tworzenie różnorodnych form edukacji przedszkolnej jest zgodne z europejskimi standardami jakości w edukacji.

Co do zasady wszystkie kraje europejskie zapewniają dzieciom edukację przedszkolną w wieku od 2 do 4 lat. Po przez wspieranie i stymulowanie rozwoju w różnych sferach życia dziecka ułatwia dzieciom ich prawidłowy rozwój, funkcjonowanie w systemie szkolnym, jak również w życiu społecznym.

Polska

Wychowanie przedszkolne w Polsce zostało uregulowane w przepisach Ustawy o systemie oświaty z 7 września 1991 roku (nowelizowanej kilkakrotnie). Ponadto na funkcjonowanie przedszkoli istotne znaczenie miała także ustawa z 1990 roku o samorządzie terytorialnym (z późniejszymi zmianami). Dzięki niej przedszkola państwowe zostały przekazane gminom, która to zajmuje się ich prowadzeniem, zakładaniem, likwidowaniem i przekształcaniem. Ponadto gmina zobowiązana jest do prowadzenia obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego dzieci w wieku 6 lat. Jednostka samorządowa ma obowiązek zapewnić warunki funkcjonowania przedszkola, wykonywać remonty a także inne zadania o charakterze inwestycyjnym, zapewniać obsługę administracyjną oraz finansową, wyposażać placówki przedszkolne w niezbędne pomoce dydaktyczne i sprzęt umożliwiający pełną realizację programów, powierzać pedagogom stanowiska dyrektorów oraz ich odwoływać, zatwierdzać roczne projekty organizacyjne placówek przedszkolnych po uzyskaniu opinii kuratora oświaty. Funkcjonowanie przedszkoli podlega nadzorowi pedagogicznemu dokonywanego przez kuratora oświaty.

System wychowania przedszkolnego w Polsce obejmuje zarówno wspomaganie rozwoju, jak i wczesną edukację dzieci w wieku od 3 roku życia do momentu rozpoczęcia nauki w pierwszej klasie szkoły podstawowej. Istnieje możliwość przyjęcia dziecka w wieku 2,5 roku, gdy przemawiają za tym szczególne przypadki. Wychowanie przedszkolne organizowane jest w samodzielnych placówkach bądź w oddziałach przedszkolnych działających przy szkołach podstawowych (tzw. "klasy zerowe"). Uczęszczanie do przedszkola stanowi bowiem prawo każdego dziecka. Z kolei dzieci sześciolatnie mają zagwarantowane ustawowo prawo do rocznej edukacji w placówce przedszkola, mające na celu przygotowanie go do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Samorządy lokalne (gminy) mają obowiązek zagwarantować dziecku możliwość korzystania z tego prawa. Umożliwienie dzieciom korzystania z tego prawa jest obowiązkiem samorządów lokalnych (gmin). W obecnych czasach z możliwości takiej korzysta 97 % sześciolatków, odnosi się to zarówno do przedszkoli, jak i oddziałów przedszkolnych.

W Polsce wyróżnia się szkolnictwo publiczne oraz niepubliczne, które to zostało wprowadzone na mocy ustawy o systemie oświaty z 1991 roku wprowadziła pojęcia szkolnictwa publicznego i niepublicznego. Ponadto w ustawie tej określono pojęcia przedszkola publicznego i niepublicznego, a także zasady ich funkcjonowania. Tak więc przedszkola dzielą się na publiczne oraz niepubliczne. Przedszkola publiczne są zarządzane, jak również finansowane przez jednostkę samorządową (gminę). Dodatkowo w kosztach utrzymania placówki przedszkolnej biorą udział także rodzice dzieci po przez opłacanie za ich pobyt przekraczający pięć godzin dziennie oraz pokrywanie kosztów wyżywienia. Przedszkole ma ustawowy obowiązek zapewnić dziecku bezpłatny, co najmniej pięciogodzinny system nauczania i wychowania w ciągu dnia. Z kolei przedszkola niepubliczne są zarówno zakładane, jak i prowadzone przez osoby prawne oraz osoby fizyczne po wpisaniu do ewidencji właściwego kuratora. Co więcej, kurator dokonuje nadzoru pedagogicznego. Placówki niepubliczne są finansowane przede wszystkim przez rodziców. Przedszkole takie, które prowadzone jest przez osobę fizyczną może starać się o uzyskanie statusu przedszkola publicznego, a w dalszej kolejności o dofinansowanie działalności z budżetu gminy. Przedszkola niepubliczne mają obowiązek realizować podstawę programową wychowania przedszkolnego, jaka zostaje określona przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Ponadto są zobowiązane do organizowania pracy o charakterze wychowawczo-dydaktycznej i opiekuńczej na podstawie wybranego przez siebie programu wychowania przedszkolnego. Co więcej takowe placówki przedszkolne mogą realizować również program autorski po wcześniejszym uzyskaniu pozytywnej opinii wydanej przez mianowanego nauczyciela przedszkola, który to ma wyższe wykształcenie. Program ten przygotowany jest przez pedagoga celem jego użytku w określonym przedszkolu, jednakże dopiero dyrektor tejsze placówki umożliwia jego realizację po uzyskaniu opinii rady pedagogicznej.

W Polsce dzieci niepełnosprawne od 3 roku życia do momentu rozpoczęcia nauki w placówce szkolnej (a więc w wieku 7 lat), nie dłużej jednak niż do 10 roku życia, mają możliwość uczęszczania do przedszkoli specjalnych bądź integracyjnych. Przy czym wychowanie przedszkolne dzieci niepełnosprawnych umysłowo nie jest obligatoryjne, gdyż stanowi to wyłącznie prawo, z którego to mogą one korzystać. Przedszkola specjalne realizują programy zalecane przez MEN dla przedszkoli powszechnych. Wyjątek dotyczy przedszkoli przeznaczonych dla dzieci upośledzonych umysłowo, niesłyszących bądź z upośledzeniami sprzężonymi. Od 1993 roku po za przedszkolami specjalnymi organizuje się przedszkola, a także oddziały integracyjne. Takowe oddziały umożliwiają kontakt dzieciom niepełnosprawnym z dziećmi o prawidłowym rozwoju. Zarówno przedszkola, jak i oddziały przedszkolne, w tym też przedszkola z oddziałami integracyjnymi i przedszkola specjalne, są to formy organizacyjne wychowania przedszkolnego występujące w Polsce.

Niemcy

System edukacji przedszkolnej w Niemczech ma miejsce w rodzinie bądź przedszkolach, tzw. *Kindergarten*, prowadzonych co do zasady przez instytucje niepubliczne, np. kościoły, stowarzyszenia opieki społecznej (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 97), organizacje dobroczynne, osoby prywatne oraz władze samorządowe (Świętochowska, 2001, s. 63). Przeznaczony jest on dla dzieci w wieku 3 – 6 lat (Dziewulak, 1997, s. 94). Cykl przedszkolny stanowi istotne znaczenie w zapewnieniu dzieciom odpowiedniego startu w szkole (Świętochowska, 2001, s. 63).

Uczęszczanie dziecka do placówki przedszkolnej nie jest obowiązkiem, z kolei ich rodzice są zobowiązani płacić czesne. W niektórych rejonach Niemiec, szczególnie wschodnich, nie ma odpowiedniej ilości miejsc w przedszkolach dla wszystkich dzieci. Z uwagi na długie listy oczekiwania, często zdarza się, iż rodzice zapisują swoje pociechy do placówek przedszkolnych tuż po narodzinach dziecka. Ma to na celu zapewnienie rodziców, iż ich dziecko dostanie się do przedszkola po uzyskaniu odpowiedniego wieku.

Od sierpnia 1996 roku w Niemczech obowiązuje prawo do miejsca w placówce przedszkolnej dla wszystkich dzieci, które ukończyły 3 rok życia do uzyskania przez nie wieku szkolnego (Szewior, 2006, s. 50).

Zazwyczaj w Niemczech dzieci uczęszczają do przedszkola na dwie, trzy godziny dziennie w rannych godzinach. W przypadku, gdy oboje z rodziców pracują czas ten można wydłużyć do maksymalnie dziewięciu godzin, powodując tym samym zwiększenie opłat z tego tytułu. Najczęściej dzieci uczęszczają do placówek przedszkolnych pięć dni w tygodniu - od poniedziałku do piątku. Jednakże funkcjonują także przedszkola, które są dostępne dla dzieci w weekendy bądź w godzinach wieczornych. Niektóre miasta mają również tzw. *Kinderkrippen*, które są przeznaczone dla dzieci poniżej trzeciego roku życia i oferują te same usługi co przedszkole.

Francja

Przedszkola we Francji stanowią część szkolnictwa na pierwszym poziomie (poziom podstawowy). Nauczyciele pracujący w placówkach przedszkolnych są tak samo przygotowani pedagogicznie jak nauczyciele szkół podstawowych. Przedszkola realizują programy nauczania oraz zajęcia o charakterze dydaktycznym. Placówka ta jest wstępnym etapem kształcenia. Dzieci uczęszczające do niej są dzielone na trzy sekcje na podstawie wieku. Wyróżniamy sekcję maluchów, do której przynależą dzieci w wieku 3 lat, sekcję średniaków – dzieci w wieku 4 lat i trzecią sekcję starszaków, stanowiącą tym samym podstawową sekcję przeznaczoną dla dzieci w wieku 5 lat (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 251-252.). Główną częścią

programu nauczania są zajęcia edukacyjne, które to umożliwiają dzieciom wszechstronny rozwój, a tym samym przygotowują je do nauki w szkole.

System przedszkolny obejmuje 6 godzin dziennie, 3 godziny do południa i 3 po południu. Gdy wymaga tego sytuacja, dzieci mogą przyjść do przedszkola wcześniej bądź zostać dłużej. Umożliwia to ich rodzicom dostosować godziny pracy do godzin funkcjonowania placówki przedszkolnej (Ibidem).

Publiczne przedszkola we Francji stanowią integralną, powszechną oraz bezpłatną częścią systemu edukacji. Z kolei do prywatnych przedszkoli *jardins d'enfants*, które to są w szczególności prowadzone przez związki wyznaniowe, uczęszcza niewielki odsetek dzieci, ok. 10 %. Wyróżniają się one od publicznych placówek przede wszystkim godzinami pracy, a także pobieraniem opłat od rodziców. Ponadto dzieci mogą poza godzinami szkolnymi uczestniczyć w tzw. centrach zabaw (*garderie albo centre de loisirs sans hébergement*). Są one prowadzone przede wszystkim przez gminy oraz organizacje pozarządowe. Z kolei w godzinach, w których przedszkola są zamknięte, dzieci mogą również przebywać w *garderies périscolaires* prowadzonych przez gminy albo związki rodziców. Stanowi to pewien rodzaj świetlicy funkcjonujący na terenie szkoły z jedną wspólną przestrzenią, gdzie wszystkie dzieci przebywają razem. Przebywanie dziecka w świetlicy jest odpłatne, jednakże jej wysokość uzależniona jest od zarobków rodziców.

Austria

Wychowanie przedszkolne w Austrii ma charakter nieobowiązkowy. Mogą do niego uczęszczać dzieci w wieku od 3 do 6 lat (Dziewulak, 1997, s. 37). System przedszkolny jest bardzo dobrze rozwinięty, w szczególności w Wiedniu.

Wiedeńskie przedszkola co do zasady są otwarte bez żadnej przerwy, zamyka się jedynie 4 dni w roku. Większość placówek przedszkolnych prowadzi swoją działalność w godzinach 6.00-18.00 bądź dłużej.

Od 2010 każde dziecko, które ukończyło 5 lat ma obowiązek uczęszczania do przedszkola na co najmniej 20 godzin w ciągu tygodniu. Placówki przedszkolne, zarówno państwowe, jak i prywatne są darmowe dla dzieci w wieku 0-6 lat. Rodzice ponoszą jedynie opłaty za wyżywienie bądź inne, w razie gdy chcą pozostawić dziecko na dłużej bądź zapiszą je na zajęcia dodatkowe (np.: sport, języki). Rodziny biedniejsze mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie lub całkowite umorzenie opłaty.

Wiedeńskie przedszkola posiadają specjalny program wychowawczo-dydaktyczny przeznaczony dla dzieci w wieku przedszkolnym. Obejmuje on zespół ogólnych kompetencji, jakie powinny być zdobyte przez dziecko, a także zadań indywidualnych, mających na celu wspieranie rozwoju każdego z dzieci. W Austrii każde dziecko dostaje się do placówki przedszkolnej, nie ma problemu z brakiem miejsc. Jednakże problem stanowi tu wielkość kadry pedagogicznej, która jest zbyt mała. Przedszkola są utrzymywane z funduszy samorządowych oraz z opłat uiszczanych przez rodziców.

Prywatne przedszkola w Austrii są nazywane *Kindergarten Kindercompany*. Mają one na celu wspieranie pracujących rodziców dzięki tworzeniu i funkcjonowaniu tego typu placówek. Są one przeznaczone dla dzieci w wieku od 6 do 10 lat. *Kindergarten Kindercompany* opierają swoją działalność na pedagogice holistycznej, a więc ich cel stanowi całościowy i wszechstronny rozwój dziecka. Ważną kwestię stanowi tu odkrycie u dziecka jego potrzeb i wczesne jego wspieranie. Placówki *Kindergarten Kindercompany* podobnie jak placówki publiczne, są otwarte co do zasady przez cały rok (z wyjątkiem świąt). Czas pobytu dziecka w przedszkolu prywatnym jest elastyczny, co oznacza, iż placówka ta dostosowuje się do potrzeb dziecka, jak również jego rodziców.

Włochy

Obecnie obowiązujący system edukacji przedszkolnej we Włoszech jest bardzo zróżnicowany. Uzależniony jest on od wielu czynników, przede wszystkim od dostępności przedszkoli, kosztów, stosowanych programów narzuconych przez organy prowadzące. Niemniej jednak, przedszkole uważane jest za pierwszy etap edukacji. Uczęszcza do niego ok. 98% dzieci w wieku od 3 lat i ponad 100% dzieci w wieku 5-6 lat. Większa część przedszkoli prowadzona jest przez Ministerstwo Edukacji (głównie na południu kraju), 1/3 przez prywatne organizacje, a pozostałe przez jednostki samorządu terytorialnego. Zarówno przedszkola państwowe, jak i gminne są bezpłatne. Te, które prowadzone są przez Kościół pobierają symboliczne opłaty, z kolei najdroższe są przedszkola prywatne. Spotkać można tu także centra przeznaczone dla dzieci w wieku 0 do 3 lub 0 do 6 lat, do których mogą uczęszczać wraz z rodzicami.

Tak więc przedszkole nie jest obowiązkowe. Dzieci, które do 31 grudnia danego roku ukończą 3 rok życia, mogą być zapisane do placówki przedszkolnej. Co więcej, rodzice mogą składać wniosek o przyjęcie dziecka, które do 30 kwietnia następnego roku skończy 3 lata. Edukacja w placówkach przedszkolnych jest nieodpłatna. Rodzice są zobowiązani jedynie do ponoszenia kosztów związanych z transportem oraz wyżywieniem dziecka. Z kolei rodziny o niskim dochodzie nie ponoszą żadnych kosztów, są z nich zwolnione. Najczęściej dzieci w przedszkolach dzieli się na grupy wiekowe. Każda z nich składa się z 18 – 26 dzieci. W przypadku, gdy w danej grupie jest dziecko niepełnosprawne, wówczas grupa ta nie może przekraczać 20 osób. Dzieci mają możliwość przebywania w przedszkolu 5 – 6 dni w tygodniu. Najczęściej ich pobyt wynosi 8 godzin, jednakże niekiedy wydłuża się do 10, w zależności od sytuacji rodzinnej (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 169). Ponadto włoskie przedszkola mają zwyczaj organizować teatryki z udziałem dzieci. Opiekunowie

obserwując dzieci notują w dzienniku obserwacji ich zdolności, zainteresowania, a także postępy rozwojowe (Ibidem, s. 167).

Szwecja

Obecnie opieka nad małym dzieckiem o charakterze instytucjonalnym jest jednym z głównych praw socjalnych w Szwecji. Służy ona zarówno edukacji, jak i ma zapewnić równości płci. Samorządy mają obowiązek zapewnić miejsca bez zbędnej zwłoki wszystkim dzieciom tego potrzebującym. Dotyczy to dzieci w wieku od 1 do 12 lat. Maksymalny czas oczekiwania na miejsce w placówce przedszkolnej wynosi co do zasady 3-4 miesiące.

Od 2005 roku prawo do opieki instytucjonalnej nad dzieckiem przysługuje również osobom bezrobotnym oraz przebywającym na urlopiach wychowawczych. Na system edukacji wczesnoszkolnej i opieki dla dzieci w wieku 1-5 lat składają się: przedszkola (*förskola*), domy dziennej opieki (*familjedaghem*) oraz przedszkola otwarte (*öpen förskola*).

Do przedszkoli mogą uczęszczać dzieci w wieku od 1 do 5 lat, o ile ich rodzice uczą się bądź pracują. Czas pracy placówki przedszkolnej dostosowuje się tu do czasu pracy rodziców. Programowa oraz organizacyjna działalność placówek podlega Krajowej Agencji ds. Edukacji (Dziewulak, 1997, s. 104).

Holandia

Opieka przedszkolna w Holandii przeznaczona jest dla dzieci w wieku od 2 do 4 lat. Jej organizacja należy do kompetencji Ministerstwa Edukacji. Ustawa o opiece nad dzieckiem z 2005 r. uregulowała kwestie organizacji, zasad finansowania oraz standardy jakości dla placówek opiekuńczo-edukacyjnych. Wyróżniamy tu dzienne instytucje opieki przeznaczone dla dzieci poniżej 4 lat, pozaszkolne instytucje opieki dla dzieci w wieku 4-12 lat, zarejestrowane opiekunki, a także komunalne żłobki, które to są zakładane przez rodziców. Wszystkie te instytucje realizują funkcję wyrównywania instytucjonalnych możliwości edukacyjnych dzieci pochodzących ze środowisk społecznie zagrożonych (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 209-210). Bardzo często zdarza się, iż dzieci imigrantów mogą jeszcze przed przystąpieniem do placówek przedszkolnych, uczestniczyć wraz z matkami w tzw. zajęciach przygotowawczych i stymulacyjnych rozwój zdolności językowych (Broekhof, 1990, s. 2-5).

W Holandii wyróżniamy przedszkola subsydiowane w ok. 40 % przez gminy oraz niesubsydiowane, w których to koszty utrzymania placówki w większej mierze pokrywane są przez rodziców, z kolei ich udział finansowy zależy od poziomu dochodu (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 210). Od 2007 roku holenderscy pracodawcy mają obowiązek wspierać koszty opieki nad dziećmi, jakie ponoszą pracujący rodzice poprzez wypłacanie specjalnego dodatku (Broekhof, 1990, s. 6).

Hiszpania

Edukacja przedszkolna w Hiszpanii ma charakter nieobowiązkowy i stanowi pierwszy etap systemu oświaty. Przeznaczona jest ona dla dzieci od urodzenia do 6 roku życia. Realizuje ona trzy zasadnicze funkcje: opiekuńczą, wychowawczą i edukacyjną. Jej podstawowym celem jest rozwój dzieci w bezpośrednim działaniu z ich rodzinami. Chodzi tu o rozwój fizyczny, emocjonalny, społeczny, a także intelektualny (Potulicka, Hildebrandt-Wypych, Czech-Włodarczyk, 2012, s. 287).

Hiszpański system edukacji przedszkolnej odbywa się w dwóch cyklach przeznaczonych dla grup wiekowych: 0-3 lata oraz 3-6 lat. Drugi z nich jest bezpłatny i realizuje się go w instytucjach państwowych, jak również w tzw. *centros concertados*. Wychowanie przedszkolne realizowane jest w żłobkach, klasycznych przedszkolach, *centros concertados* oraz w instytucjach prywatnych (Ibidem, s. 287-288).

Rodzice mają swobodę w wyborze placówki przedszkolnej dla swojego dziecka. Jedyńm utrudnieniem jest tu wiek pociechy. Pierwszy cykl edukacji przedszkolnej jest dofinansowywany wpisowo. Ponadto rodziny o niższych dochodach mogą również liczyć na dofinansowanie opieki dziennej. Z kolei drugi bezpłatny cykl nie przewiduje pomocy finansowej. Jedyńm wyjątkiem są tu szczególnie uzasadnione przypadki rodzin, które są nisko uposażone bądź mają indywidualne zapotrzebowane z tytułu pochodzącej sfery społecznej. Wówczas mają możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe, jakie jest udzielane przez wspólnoty autonomiczne w odniesieniu do żywienia dzieci, transportu, czy materiałów dydaktycznych. Ponadto rodzice dzieci ze specjalnym zapotrzebowaniem wychowawczo-edukacyjnym mogą również liczyć na pomoc finansową, o ile ich dziecko ukończyło 2 rok życia (Ibidem, s. 288).

Dzień przedszkolny jest organizowany w każdej placówce inaczej. Instytucje państwowe umożliwiają opiekę nad dziećmi 7 godzin dziennie. W razie wystąpienia wyjątkowej sytuacji z uwagi na pracę rodziców, czas ten może ulec wydłużeniu do nie więcej niż 9 godzin w ciągu dnia. Tygodniowo instytucje państwowe zapewniają opiekę w wymiarze ok. 35 godzin. Przy czym same zajęcia przedszkolne trwają nie więcej niż 25 godzin, a pozostały czas jest wykorzystywany na posiłki, odpoczynek bądź jakiś rodzaj rekreacji, np. sjęstę. Organizacja dnia w placówce przedszkolnej dostosowana jest do wieku dzieci, jak również ich rytmu rozwojowego. 1 opiekun może mieć nie więcej niż 8 podopiecznych poniżej 1 roku życia, zaś 12-14 podopiecznych, gdy mają one od 1 roku życia do 2 lat. W przypadku dzieci w wieku 2-3 lat na 1 nauczyciela może przypadać 16-20 dzieci, zaś 3-6 lat.

Podejście dydaktyczne i program nauczania

W Europie można wskazać na dwa podejścia do edukacji przedszkolnej, a więc: szkolne i pedagogiczne. Pierwsze z nich stosowane jest głównie we Francji i krajach anglojęzycznych. Są to placówki przedszkolne, które przygotowują dziecko do dalszej nauki w szkole dzięki rozwijaniu różnego rodzaju umiejętności związanych zarówno z czytaniem, jak i pisanem, czy też matematyką. Z kolei drugie podejście - pedagogiczne bazuje na ogólnym rozwoju społeczno-emocjonalnego dziecka. Co więcej stanowi pierwszy etap upowszechnianej przez Unię Europejską tzw. koncepcji lifelong-learning i najczęściej stosowane jest ono w krajach skandynawskich oraz we Włoszech i w Niemczech. Niektóre państwa UE stosują mieszane podejście do edukacji przedszkolnej. Polega ono na połączeniu poszczególnych elementów podejścia szkolnego i pedagogicznego.

W większości krajów Unii Europejskiej przedszkola funkcjonują w oparciu o krajowe wytyczne w odniesieniu do programów nauczania. Programy te są różnorodne z uwagi na długość i szczegółowość, np. w Danii liczy 2 strony, a w Niemczech aż 320 stron. Najczęściej wytyczne te są przejawem postrzegania dziecka w danym kraju, jak również wartości, jakie winny być propagowane przez placówki przedszkolne. CO do zasady krajowe wytyczne są podzielone na 5-6 obszarów nauki. Co więcej ich celem jest zapewnienie każdemu dziecka prawa do wysokiej jakości edukacji. Wszystkie kraje UE, z wyjątkiem Francji, Irlandii i Holandii, odnoszą się do zarówno publicznych, jak i niepublicznych placówek przedszkolnych. Wspólne dziedzictwo kultury europejskiej powoduje, iż powstało porozumienie co do wielu wartości, jakie powinny towarzyszyć edukacji przedszkolnej, a więc zabawa, nauczanie poprzez eksplorację, autonomia dziecka oraz współpraca z rodzicami.

W Polsce nauczyciel przystępując do pracy z dziećmi musi szczegółowo zapoznać się z zakresem treści programowych jakie mają być realizowane dla danej grupy. W następnej kolejności powinien dokonać analizy organizacyjnej środowiska wychowawczo-dydaktycznego celem jego dostosowania do wystroju sali. Dodatkowo winien utworzyć tzw. kąciki tematyczne, jak również zaopatrzyć się w pomoce dydaktyczne niezbędne do planowanego kierunku działań.

Realizacja zadań edukacji przedszkolnej obliuguje nauczyciela do posiadania wiedzy o umiejętności dziecka, jakie powinno posiadać po ukończeniu przedszkola, co więcej musi znać podstawy programowe edukacji wczesnoszkolnej. Nauczyciel przedszkola ma obowiązek poznać swoich wychowanków poprzez prowadzenie obserwacji pedagogicznej. Służy to przede wszystkim odpowiednim dostosowaniu zabawy, zajęć dydaktycznych oraz zadań i ćwiczeń do potrzeb, jak również zainteresowań dzieci. Po dokonaniu rozpoznania umiejętności każdego dziecka, będzie on mógł po przez przekazywanie oraz utrwalanie różnego rodzaju treści nawiązywać do ich przeżyć bądź doświadczeń, czy też posiadanych przez nie sprawności oraz zasób wiedzy.

W Polsce nauczyciel powinien kreować serdeczną, jak również przyjacielską atmosferę, która to towarzyszy wspólnym działaniom. Dodatkowo winna ona zachęcać dzieci do aktywnego udziału w życiu grupy (Klim-Klimaszewska, 2005, s. 122). Wychowankowie, którzy wiedzą, iż są lubiani oraz akceptowani przez otoczenie, a co więcej czują się bezpiecznie w placówce przedszkolnej, ułatwia kreowanie właściwego nastawienia ich do rówieśników oraz najbliższego otoczenia.

Nauczyciel planując pracę oraz realizując zamierzone cele wychowawczo-dydaktyczne, określa temat, na którego podbudowę wdroży treści programowe. Ich wprowadzenie wiąże się ze stosowaniem różnego rodzaju metod, środków o charakterze dydaktycznym, jak również form aktywizacji. Dziecko przyswajając nowe zagadnienie najlepiej zapamiętuje poprzez pokazywanie oraz uświadamianie najbliższych rzeczy, a więc chodzi tu o to, co może doznać za pomocą zmysłów, przeżyć bądź doświadczeń. Toteż organizowanie różnego rodzaju wycieczek pozwala dziecku na zrozumieniu omawianych zagadnień poprzez poznawanie zmysłowe oraz obserwowanie. Ponadto omawianie utworów literackich wpływa na ich wyobraźnię, z kolei organizowanie edukacji plastycznej umożliwia im na wyrażanie swoich przeżyć. Zabawy tematyczne kreowane przez nauczyciela wymuszają posługiwanie się przez dziecko zdobytą wiedzą w działaniu. W dalszej kolejności utrwała się z dziećmi wiadomości i doskonalą ich umiejętności w różnego rodzaju zabawach dydaktycznych, omawiając przy tym historyjki obrazkowe, a także inne sposoby wspierających ich rozwój. Do najbardziej trudnych działań przedszkolnych zaliczane są zajęcia opierające się na rozmowie, które to wymagają od dziecka określonej wiedzy, jako iż jest on rozmówcą.

Nauczyciel opracowuje miesięczny plan pracy, ułatwiający realizację treści programowych. Plan ten powinien w szczególności określać tematykę, treści programowe, sposoby realizacji, przewidywane osiągnięcia dzieci, planowane zabawy ruchowe i ćwiczenia gimnastyczne, literaturę, jak również zakres edukacji matematycznej. Miesięczne plany pracy odnosi się do całego dnia pobytu dzieci w placówce przedszkolnej.

Nauczyciel polskiego przedszkola w ramach podejmowanych przez siebie działań w ciągu całego dnia powinien odnosić się do zalecanego w podstawie programowej gospodarowania czasem pobytu dziecka w placówce. Podstawa programowa określa czas, jaki dziecko może spędzić na realizacji zajęć programowych, organizowanych przez opiekuna. Ponadto wskazuje ile czasu należy poświęcić na swobodną zabawę w Sali, bądź placu zabaw, w ogrodzie, jak również na inne czynności o charakterze organizacyjnym, porządkowym i samoobsługowym. Zajęcia dydaktyczne powinny być przeprowadzone w czasie nieprzekraczającym 1/5 dziennego pobytu dziecka w placówce przedszkola. Nie stanowi to jednak ograniczenia w pracy nauczyciela,

jako że w ciągu całego dnia zajmuje się kształtowaniem społecznej postawy wychowanków, niekiedy zwraca uwagę na właściwe wykonywanie danej czynności higienicznej. Co więcej dba on o to, ażeby uwagi te z biegiem czasu stały się ich nawykami. Nauczyciel wspiera również dzieci w rozstrzygnięciu zaistniałych konfliktów, uczy wspólnej, bezkonfliktowej zabawy. Organizuje ich prawidłowy rozwój postawy wychowanków w swobodnych sytuacjach, udziela pomocy w odpowiednim stosowaniu zdobytej wiedzy oraz umiejętności. Dodatkowo, tym samym sposobem spełnia inne cele określone w programie. Nauczyciel przedszkola wspierając rozwój wychowanków uzależniony jest w większej mierze od kreowania właściwych warunków, dostarczaniu ciekawych materiałów oraz różnego rodzaju rekwizytów wykorzystywanych podczas zabawy, pobudzające tym samym zaciekawienie u dzieci oraz wyzwalaające ich aktywność.

We Francji program nauczania w przedszkolach jest taki sam w całym kraju i wskazuje on na kompetencje jakie dziecko powinno posiadać po ukończeniu edukacji na tym etapie. Organizacja oraz działalność placówek przedszkolnych zostało uregulowane w *Code de l'Éducation*. Z kolei za nadzór nad respektowaniem podstawy programowej odpowiada Narodowa Inspekcja Edukacji (*Inspecteur de l'éducation nationale*). Francuska podstawa programowa opiera się na pięciu zasadniczych obszarach. Są to: język mówiony i wprowadzenie do pisania, uczenie się współpracy, wyrażanie myśli i emocji za pomocą ciała, odkrywanie świata, oraz wyobraźnia, uczucia i tworzenie.

We Włoszech edukacja przedszkolna ma na celu rozwój osobowości, autonomii i kompetencji dziecka. Co więcej istotne znaczenie ma tu również rola współpracy rodziców oraz zabawy. Niedopuszczalne jest tu nauczanie formalne. Cele włoskiego procesu edukacji przedszkolnej dzielą się na cztery zasadnicze obszary, a więc: ja i inni, ciało, ruch i zdrowie, otrzymywanie i wysyłanie wiadomości, bezpośredni kontakt z naturą, rzeczami, materiałami, kulturą, środowiskiem socjalnym. Nauczyciele placówki przedszkolnej mają obowiązek sporządzania tzw. Spersonalizowanych Planów Edukacyjnych, będących podstawą do wykonania Portfolio kompetencji każdego z a dzieci. Portfolio zawiera opis zajęć, w których dane dziecko brało udział, a także sposób uczenia się, jego zainteresowania, nastawienie oraz aspiracje.

Z kolei w Szwecji nacisk na ogólny rozwój dziecka w placówce przedszkolnej jest określany na poziomie państwa. Program nauczania od 1998 r. jest wspólny dla wszystkich dzieci w wieku 0- 5 lat i wskazuje on ogólne ramy. Za jego wdrożenie i ewaluację odpowiedzialne są gminy. Wytyczne krajowe wskazują na pięć celów edukacji na etapie przedszkolnym. Są to: normy i wartości, rozwój i nauka, wpływ dziecka, współpraca z domem oraz współpraca ze szkołą.

Równość szans w nauczaniu przedszkolnym

Wyrównywanie szans edukacyjnych polega na kreowaniu warunków, zapewniających dzieciom osiągnięcie sukcesu w chwili ukończenia nauki szkolnej. Możliwości edukacyjne dzieci są pochodną wielu czynników o charakterze społeczno-ekonomicznym. Są to w szczególności: miejsce zamieszkania, dziedziczenie niskiego poziomu wykształcenia rodziców oraz ich społeczno-ekonomicznego usytuowania, brak funkcjonowania przedszkoli na terenach wiejskich, dostępność i możliwości, niewystępowanie w placówkach edukacyjnych strategii wyrównywania słabej stymulacji rozwojowej wyniesionej z rodziny i środowiska lokalnego.

Do jednych z najistotniejszych zadań o charakterze społecznym zaliczamy edukację najmłodszych pokoleń. Toteż każdy z nas powinien koncentrować swoje działania na upowszechnianiu edukacji już na poziomie przedszkolnym na obszarze całego kraju, gdyż właśnie ten okres jest najbardziej rozwojowy dla dziecka, jest ono bardziej podatne na różnego rodzaju zmiany, szybko uczy się i utrwala zachowania. Wysoki poziom jakości placówek przedszkolnych początkuje proces wyrównywania szans edukacyjnych oraz życiowych małych dzieci. W szczególności odnosi się to do dzieci pochodzących z obszarów wiejskich, o znikomej świadomości społecznej i ubogiej sytuacji ekonomicznej.

Równość szans edukacyjnych jest przejawem w polityce oświatowej większości państw europejskich. Wiąże się ona w szczególności z problemami dotyczącymi integracji dzieci emigrantów, a także dzieci niepełnosprawnych w sferze szkolnictwa powszechnego, z walką przeciw występowaniu różnorodnych form dyskryminacji (w szczególności dyskryminacji kobiet, dziewcząt), przeciwdziałaniem następczemu analfabetyzmowi, jak również z agitacją na rzecz ochrony zdrowia i życia dzieci (Dziewulak, 1997, s. 136).

Rada UE została zobowiązana do zwalczania przejawów dyskryminacji z uwagi na płeć. Zasada równości płci została uznana jako zasadnicze prawo wspólnotowe Unii Europejskiej. Od najmłodszych lat zarówno chłopcy, jak i dziewczynki posługują się stereotypami płciowymi. Są one uproszczonymi opisami "męskiego mężczyzny" i "kobiecej kobiety", które to są podzielane przez społeczeństwo i powstające w wyniku wychowania oraz socjalizacji w otoczeniu. Dzieci także kreują swój stereotypowy obraz po przez przypisanie kobiecie (matce) ciepło, dobroć, wykonywani pracy w domu. Z kolei mężczyźni najczęściej przypisują siłę, sprawność oraz asertywność (Trzebiska, 1999, s. 238).

Każdy człowiek tuż po urodzeniu jest klasyfikowany na podstawie płci: jako mężczyzna bądź jako kobieta. Toteż ma to istotne znaczenie na wychowanie, a z kolei to - na dalsze życie. Dziecko otrzymuje zabawki kojarzące się z rodzajowymi rolami, jakie zostały mu przypisane. Ponadto dostaje ono różnego rodzaju wskazówki, kim ma być i w jaki sposób się zachowywać, by zdobyć uznanie (Ibidem, s. 238).

Przedszkole jest miejscem pierwszego kontaktu ze społeczeństwem, z wyłączeniem domu rodzinnego i jego schematami. Właśnie w teże placówce następuje socjalizacja dziewczynek i chłopców, na którą od samego początku mają wpływ schematy płciowe. Dzieci są zachęcane do odrębnych zabaw, chwali się je za różnego rodzaju zachowania. Dziewczynki muszą wyróżniać się cierpliwością i posłuszeństwem, zaś chłopcy niezależnością oraz umiejętnością walki o swoje uprawnienia.

W szczególności placówka szkoły ma istotny znaczenie na kreowanie obrazu płci. To właśnie z nauczycielami oraz rówieśnikami dziecko spędza większą część swojego czasu. W następstwie tego szkoła umacnia się w roli agendy socjalizacyjnej, dostarczającej dziecku stałego, zarówno fizycznego, jak i społecznego podłoża dla tożsamości i życiowego działania (Chomczyńska-Miliszkievicz, 2002, s. 139). Toteż współczesna szkoła stanowi narzędzie "masowej dystrybucji społecznych nierówności", które to jest zgodne z obowiązującym porządkiem społecznym oraz dla jego dobra (Bordieu, 1990).

Każdy kraj należący do Unii Europejskiej podejmuje działania, które służą wyrównywaniu szans wśród małych dzieci. Są to w szczególności: zatrudnianie dodatkowej kadry, zwiększanie środków finansowych przeznaczanych dla placówek przedszkolnych, czy też dodatkowe wsparcie samorządów przez państwo, cechujących się utrudnieniami z tytułu warunków społecznoekonomicznych. Podstawowymi przyczynami wykluczenia z możliwości korzystania z edukacji przedszkolnej są koszty oraz brak miejsc. Toteż większość krajów europejskich uzależnia wysokość opłat rodziców za przedszkola od uzyskiwanych przez nich dochodów, jak również od ilości dzieci.

We Francji w 1992 roku został wdrożony program specjalnych stref edukacyjnych (*zones d'éducation prioritaire – ZEP*), które są określane w oparciu o stopę bezrobocia, ubóstwa, jak również udział imigrantów pośród danej zbiorowości. Placówki przedszkolne oraz szkoły umiejscowione w takowych strefach uzyskują dodatkowe środki finansowe celem prowadzenia klas o mniejszej ilości dzieci, a tym samym zwiększane zostają dodatki motywacyjne przeznaczone dla nauczycieli oraz ich wszelkiego rodzaju szkolenia. Aktualnie wyróżniamy 890 specjalnych stref edukacyjnych, co do zasady mieszczących się w dużych miastach. W strefach, w których 20 % dzieci pochodzi z imigracji bardzo często otwierane są grupy przedszkolne dla 2-latków. Francja, nie tak jak Szwecja czy też Włochy, nie charakteryzuje się długą tradycją we włączaniu do edukacji przedszkolnej dzieci wymagających specjalnych potrzeb edukacyjnych. W placówkach przedszkolnych pracują asystenci, którzy to mają obowiązek pomagać dzieciom w czasie uczestnictwa ich w zajęciach. Co więcej, wyrównywaniu szans ma na celu także zatrudnianie w przedszkolach nauczyciela będącego odpowiedzialnym za dzieci wymagające specjalnych potrzeb edukacyjnych. Ponadto od nauczycieli w placówkach przedszkolnych wymaga się respektowania języka ojczystego, jak również kultury każdego dziecka, jednocześnie kładąc nacisk na przyswojenie z kulturą francuską.

We Włoszech dzieci wymagające specjalnych potrzeb edukacyjnych uczęszczają do placówek przedszkolnych razem z innymi. Mają one zapewnione pierwszeństwo w czasie przyjmowania do przedszkola. Uczą się one w mniejszych oddziałach w obecności dodatkowego nauczyciela od specjalnych potrzeb edukacyjnych.

Z kolei w Szwecji dzieci niepełnosprawne uczęszczają do placówek przedszkolnych wraz z innymi dziećmi od połowy lat 70-tych. Zaś dzieci dwujęzyczne, które ukończyły 3 rok życia mogą uczęszczać do przedszkola bez ponoszenia kosztów za edukację w wymiarze 3 godzin dziennie. Co więcej, od 2001 roku również dzieci osób bezrobotnych od 4 roku życia mają zapewnione miejsce w placówce przedszkolnej.

Podsumowanie

Jak wskazano w niniejszym artykule, w każdym z omówionych krajów, przedszkole jest miejscem, w którym to dziecko rozwija swoje umiejętności, nabywa nowe kompetencje. Przeznaczone jest ono dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat. Głównym celem teże placówki jest zapewnienie opieki odpowiedniej dla potrzeb dziecka, a także właściwe przygotowanie do edukacji szkolnej.

Pedagogika przedszkolna obejmuje swym zasięgiem problematykę zbiorowego wychowywania dzieci we odpowiednio przystosowanych do tego placówkach przedszkolnych, funkcjonujących w różnych środowiskach społecznych.

Wczesna edukacja i opieka winna być rozumiana jako opieka nad dziećmi od urodzenia do szkoły podstawowej, która to została unormowana w regulacjach krajowych. Obejmuje ona sektor publiczny, prywatny, a także wolontariat, czy też usługi zinstytucjonalizowane i świadczone w domu.

Można wyodrębnić dwa główne zagadnienia wczesnej edukacji i opieki: dostęp i jakość. Podstawowymi czynnikami wpływającymi na wysoką jakość edukacji i opieki przedszkolnej w krajach Unii Europejskiej są: odpowiednia liczba nauczycieli/opiekunów w odniesieniu do ilości dzieci, wysoki poziom kwalifikacji kadr oraz zaangażowanie rodziców w sferę działalności placówki.

Przedszkolna w krajach europejskich co do zasady finansowane jest ze środków gminnych, z opłat rodziców oraz ze środków pochodzących z budżetu państwa.

W Europie wyróżnia się dwa podejścia do edukacji przedszkolnej. Pierwsze z nich to podejście szkolne, które stosowane jest głównie we Francji i krajach anglojęzycznych. Są to przedszkola przygotowujące dziecko do nauki w szkole poprzez rozwijanie umiejętności związanych zarówno z czytaniem, jak i pisaniami, czy też

математику. Друге, podejście pedagogiczne opiera się na ogólnym rozwoju społeczno-emocjonalnego dziecka i najczęściej stosowane jest w krajach skandynawskich oraz we Włoszech i w Niemczech. Niektóre państwa UE stosują mieszane podejście do edukacji przedszkolnej, a więc połączenie elementów podejścia szkolnego i pedagogicznego.

W większości państw należących do Unii Europejskiej placówki przedszkolne prowadzą swoją działalność na podstawie wytycznych krajowych w odniesieniu do programów nauczania, które to są różnorodne pod względem ich długości i szczegółowości. Bardzo często wytyczne krajowe stanowią przejaw postrzegania dziecka w danym państwie, a także wartości, jakie powinny być respektowane przez placówki przedszkolne.

Kraje europejskie mają obowiązek podejmować działania, służące wyrównywaniu szans wśród małych dzieci. Przejawem takowego działania są w szczególności: zatrudnianie dodatkowej kadry, zwiększanie środków finansowych przeznaczanych dla placówek przedszkolnych, jak również dodatkowe wsparcie samorządów przez państwo.

Większość krajów Unii Europejskiej dokonuje oceny postępów dzieci w placówce przedszkolnej z uwagi na przejście dziecka edukacji przedszkolnej do szkoły. Ocena dokonywana jest przez nauczycieli danego przedszkola i polega ona na rozpoznawaniu potrzeb dzieci i ewentualnych problemów. Ponadto służy ona docelowej ewaluacji skuteczności procesu dydaktycznego i opiekuńczego w placówce przedszkola.

Podsumowując, można stwierdzić iż każde państwo europejskie charakteryzuje się innym systemem edukacji przedszkolnej. Jednakże każde z nich ma jednakową podstawę finansową, głównie są finansowane przez gminy. Co więcej, mają one obowiązek wyrównywać szanse wśród dzieci i dokonywać oceny ich postępów.

BIBLIOGRAFIA

1. Bordieu P. Reprodukcyjność. Elementy teorii systemu nauczania / P. Bordieu. – Warszawa, 1990.
2. Chomczyńska-Miliszkievicz M. Edukacja seksualna w społeczeństwie współczesnym. Konteksty pedagogiczne i psychospołeczne / M. Chomczyńska-Miliszkievicz. – Lublin, 2002.
3. Dziewulak D. Systemy szkolne Unii Europejskiej / D. Dziewulak. – Warszawa, 1997.
4. Guz S. Wychowanie przedszkolne. Warunki funkcjonowania oraz efekty kształcenia / S. Guz. – T. I. – Lublin, 1991.
5. Hill M. The local government role in pre-school child care policy in France, Germany, Italy and the UK / M. Hill // The Provision of Public Services in Europe : Between State, Local Government and Market, Edward Elgar. – Cheltenham, 2010.
6. Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku. – T. 4. – Warszawa, 2004.
7. Klim-Klimaszewska A. Pedagogika przedszkolna / A. Klim-Klimaszewska. – Warszawa, 2005.
8. Kwiatkowska M. Pedagogika przedszkolna / M. Kwiatkowska, Z. Topińska. – Warszawa, 1978.
9. Lubomirska K. Przedszkole rzeczywistość i szansa / Lubomirska K. – Warszawa, 1997.
10. Okoń W. Nowy słownik pedagogiczny. – Wyd. Żak. – Warszawa, 1998.
11. Potulicka E. System edukacji w krajach europejskich / E. Potulicka, D. Hildebrandt-Wypych, C. Czech-Włodarczyk. – Kraków, 2012.
12. Starting Strong II : Early Childhood Education and Care // OECD. – 2006.
13. Szewior K. Kobiety w szkolnictwie Republiki Federalnej Niemiec w latach 1969-1998 / K. Szewior. – Wrocław, 2006.
14. Świętochowska U. Systemy edukacyjne cywilizacji przełomu XX i XXI wieku / U. Świętochowska. – Toruń, 2001.
15. Trzebiska E. Obecność wymiaru Męskość– Kobiecość w psychoterapii: Jak seksizm ingeruje w proces terapeutyczny? / E. Trzebiska // Męskość – Kobiecość w perspektywie indywidualnej i kulturowej. – Wyd. Instytutu Psychologicznego PAN, 1999.

Зюлковські П. Система дошкільної освіти в Польщі та окремих країнах Європейського Союзу.

Європейський Союз (ЄС) багато років поширює ідеї розвитку інституційного догляду за дітьми та ранньої освіти дітей, які не досягли шкільного віку. Це відображено в багатьох конкурсах, у межах яких можна отримати дофінансування на відкриття чи оновлення чинних дошкільних закладів.

Дошкільний заклад – це перший, однак не завжди обов'язковий етап освіти у всіх країнах Європейського Союзу. Це місце, де забезпечується догляд за дітьми з народження до настання часу навчання в початковій школі.

У Європі виокремлюються дві основні моделі організації дошкільної освіти й догляду за дітьми дошкільного віку. Перша ґрунтується на цілісній структурі для всіх дітей дошкільного віку (від 0 до 5 / 6 років), а друга пропонує два види дошкільних закладів для дітей: у віці від 0 до 3 років та від 3 до 6 років. Мета цієї статті – представити схеми організації дошкільної освіти в Польщі та деяких інших країнах Європейського Союзу крізь призму різних освітніх ідей та рівня освітньої якості.

Ключові слова: дошкільна освіта, порівняльна педагогіка, освіта в ЄС.

Ziólkowski P. *The System of Kindergarten Education in Poland and Selected Countries of European Union.*

The European Union (EU) for many years has been promoting the idea of developing institutional care and early childhood education for under-school children. This is, among others, reflected in numerous competitions, in which funding can be obtained for the creation or upgrading of existing kindergartens. Kindergarten is the first, but not always optional, stage of education in all European Union countries. It is the place where care is provided for babies from birth until they go to primary school. In Europe, there are two basic organizational models of pre-primary education and childcare. The first is based on a uniform structure for all pre-school children (0 to 5 / 6 years old) and the second one identifies two distinct types of institution for children: 0 to 3 years old children and 3 to 6 years old children. The aim of this article is to present the pre-school education organizational schemas in Poland and other selected European Union countries, through educational policies and educational quality level.

Key words: *kindergarten education, comparative pedagogy, education in UE.*